

Suomalaisten maksuhäiriöt ja niitä ennustavat tekijät

20.3.2024

Niilo Luotonen

Erikoistutkija ja projektipäällikkö

Datahuone / VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

niilo.luotonen@vatt.fi

Sisältö

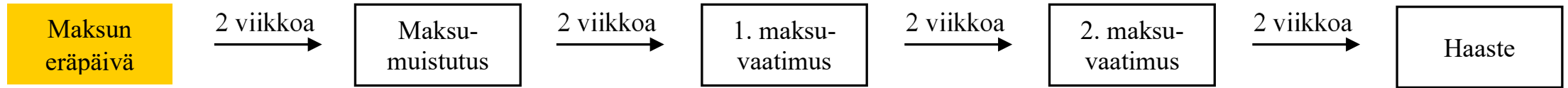
- Taustaa
- Maksuhäiriöistä yleisesti
 - Merkinnän syntyprosessi ja viime vuosien lakimuutokset
 - Viimeaikainen kehitys
- Maksuhäiriön todennäköisyyttä ennustavat tekijät
 - Siviilisääty, työvoimaan osallistuminen, lapset
 - Koulutus ja koulumenestys

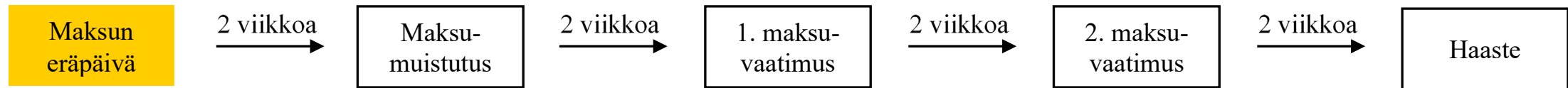
Taustaa

- Esitetyt kuviot ja taulukot pohjautuvat (ellei toisin mainita) tutkimukseen, jota tein aiemmin Aalto-yliopistolla yhdessä Elias Rantapuskan ja Vesa Puttosen kanssa
- Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen Datahuone, jossa nyt toimin, erikoistunut melko saman tyyppisiin, henkilö-/yksikkötason aineistoja hyödyntäviin analyyseihin
 - Toimeksiannot ja tietopyynnot tyypillisesti ministeriöiltä, mutta esim. minuun voi olla yhteydessä, jos alustavia tarpeita tai ajatuksia

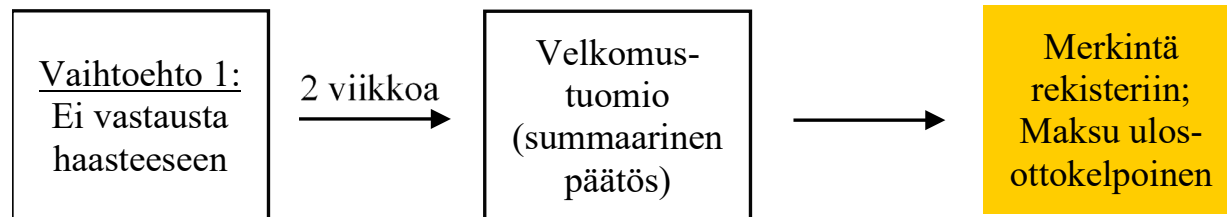
Sisältö

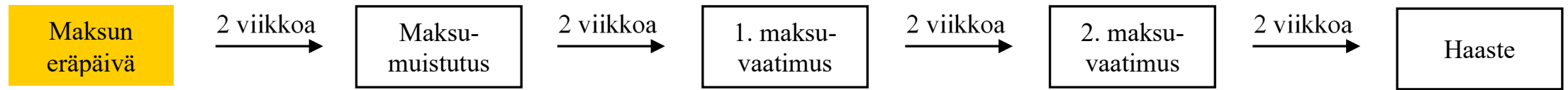
- Taustaa
- Maksuhäiriöistä yleisesti
 - Merkinnän syntyprosessi ja viime vuosien lakimuutokset
 - Viimeaikainen kehitys
- Maksuhäiriön todennäköisyyttä ennustavat tekijät
 - Siviilisääty, työvoimaan osallistuminen, lapset
 - Koulutus ja koulumenestys

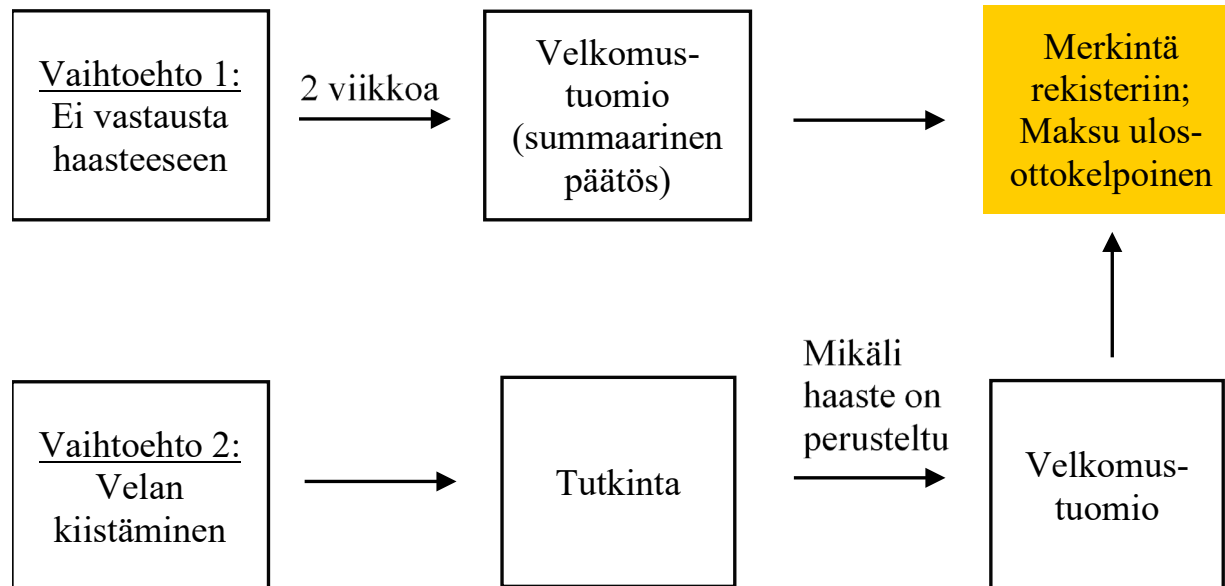

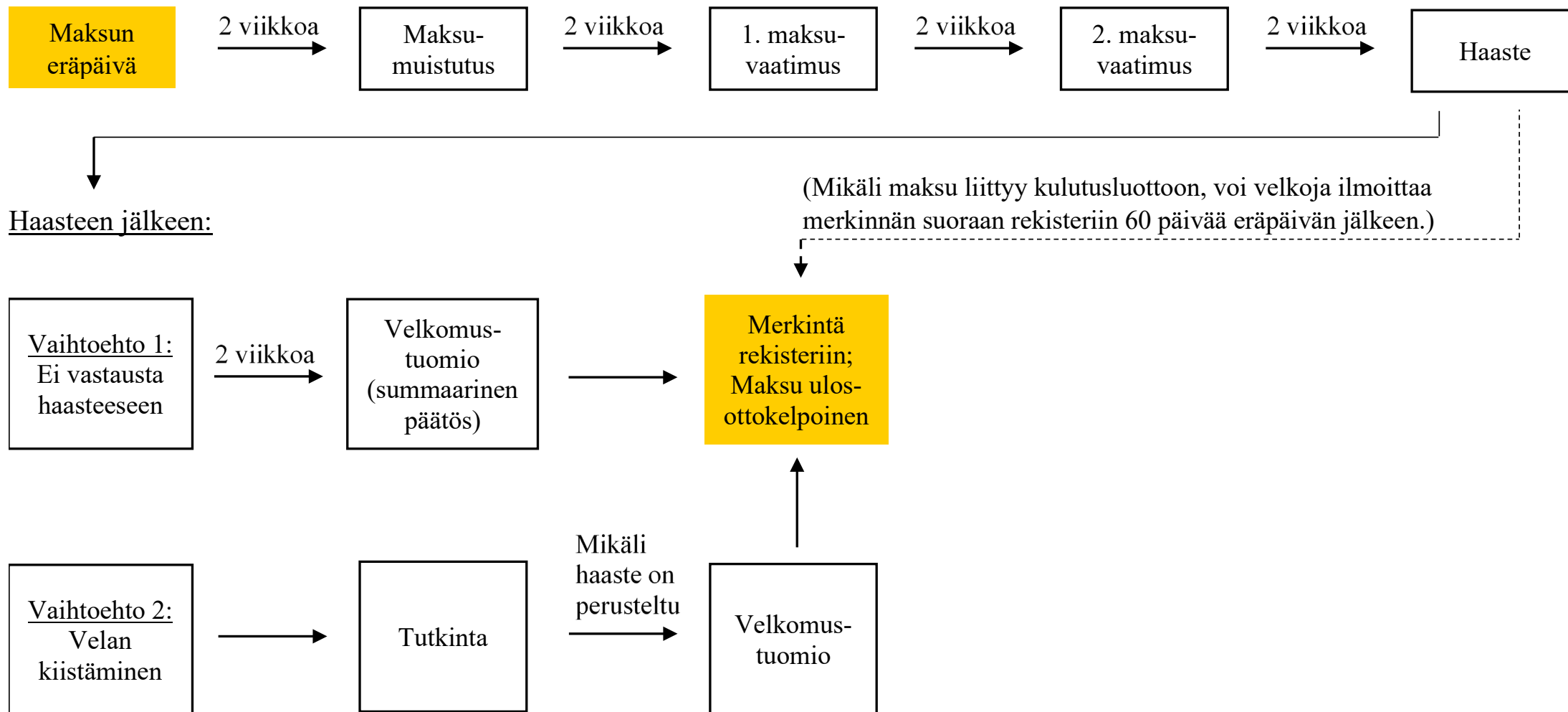
Haasteen jälkeen:

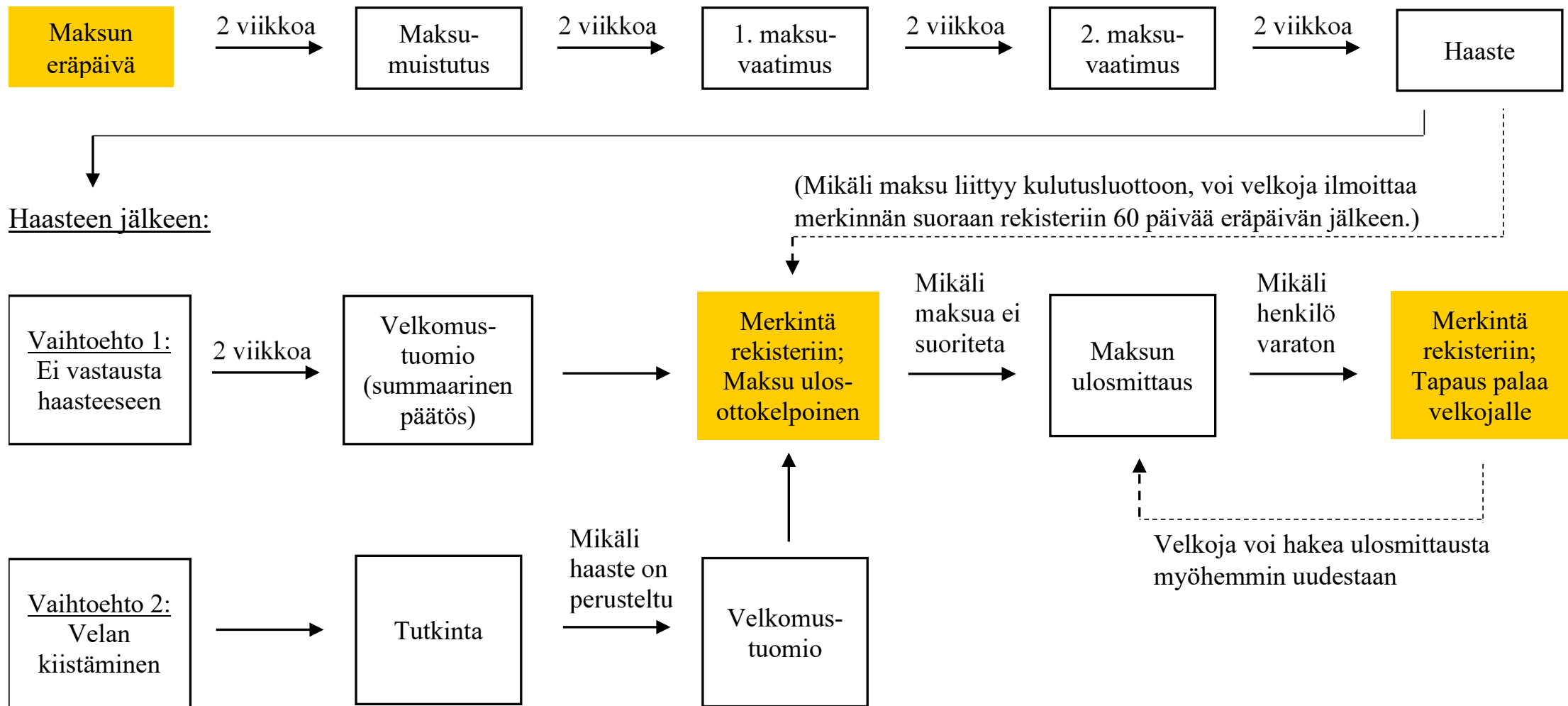

Haasteen jälkeen:

Kuinka kauan merkintä säilyy rekisterissä?

Joulukuusta 2022 alkaen:

- Luottokorttivelkaan, kulutusluottoon tai osamaksusopimukseen liittyvä merkintä voimassa 2 vuotta
- Muut merkinnät (esim. velkomustuomio, varattomuus ulosotossa) 3 vuotta
- Merkintä poistuu kuukauden kuluttua siitä, kun velka on maksettu
 - Ennen joulukuuta 2022 maksetut poistuivat takautuvasti → 1,5 milj. merkintää poistui

Kuinka kauan merkintä säilyy rekisterissä?

Aiemmin:

- Jos sait uuden merkinnän aiemman ollessa vielä voimassa, piteni aiemman voimassaolo neljään vuoteen
- Merkintä ei poistunut, vaikka velka maksettiin

→ Esityksessä käytetty aineisto on vuosilta 2015 – 2020

Voimassa olevien merkintöjen lukumäärä niillä, joilla on vähintään yksi (tietyn tyypin) merkintä

Tilanne marraskuulta 2020:

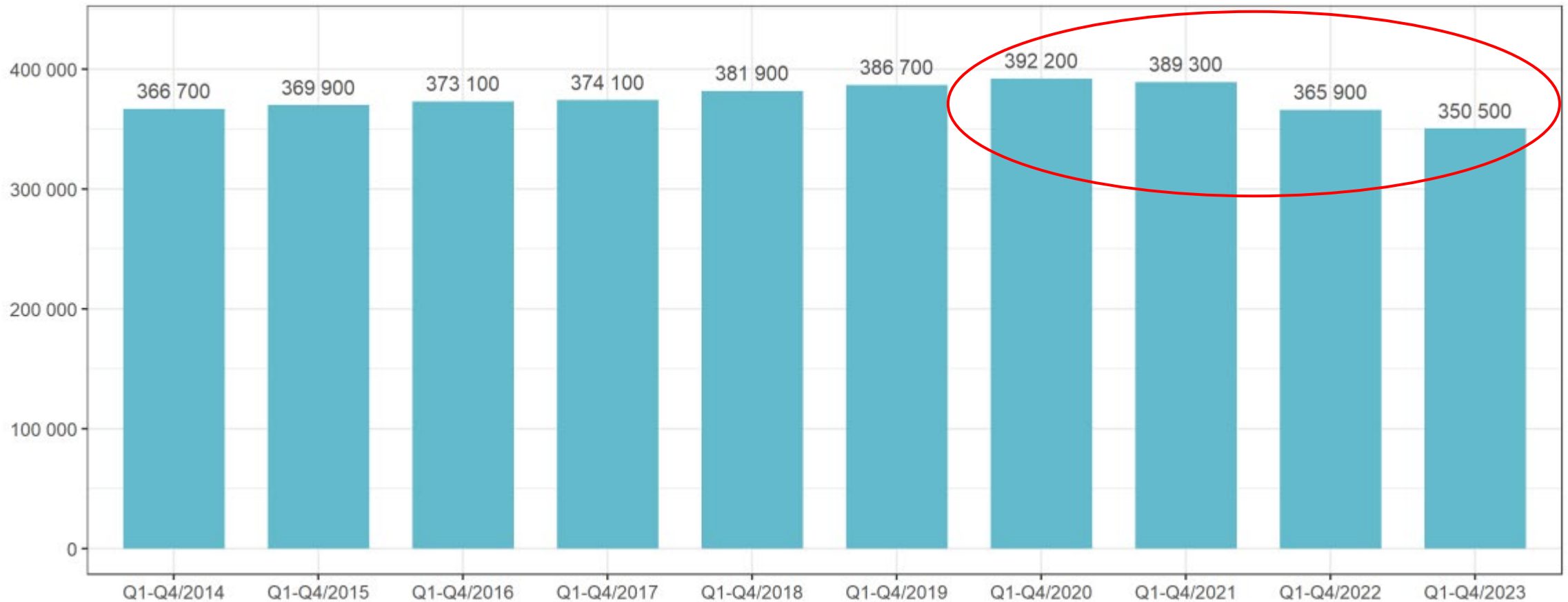
(merkintöjä yhteensä 8,4 milj. kpl.)

	Keskiarvo	Mediaani	Henkilöiden lkm
Kaikki yhteensä	22,9	14	368 192
<u>Merkintätyypeittäin:</u>			
- Ulosoton esteet	22,1	12	293 842
- Pitkäkestoinen ulosotto	1,4	1	109 424
- Velkomustuomio	5,1	3	337 493
- Luottokortti/osamaksu	2,2	1	87 527
- Muu	2,3	3	40 299

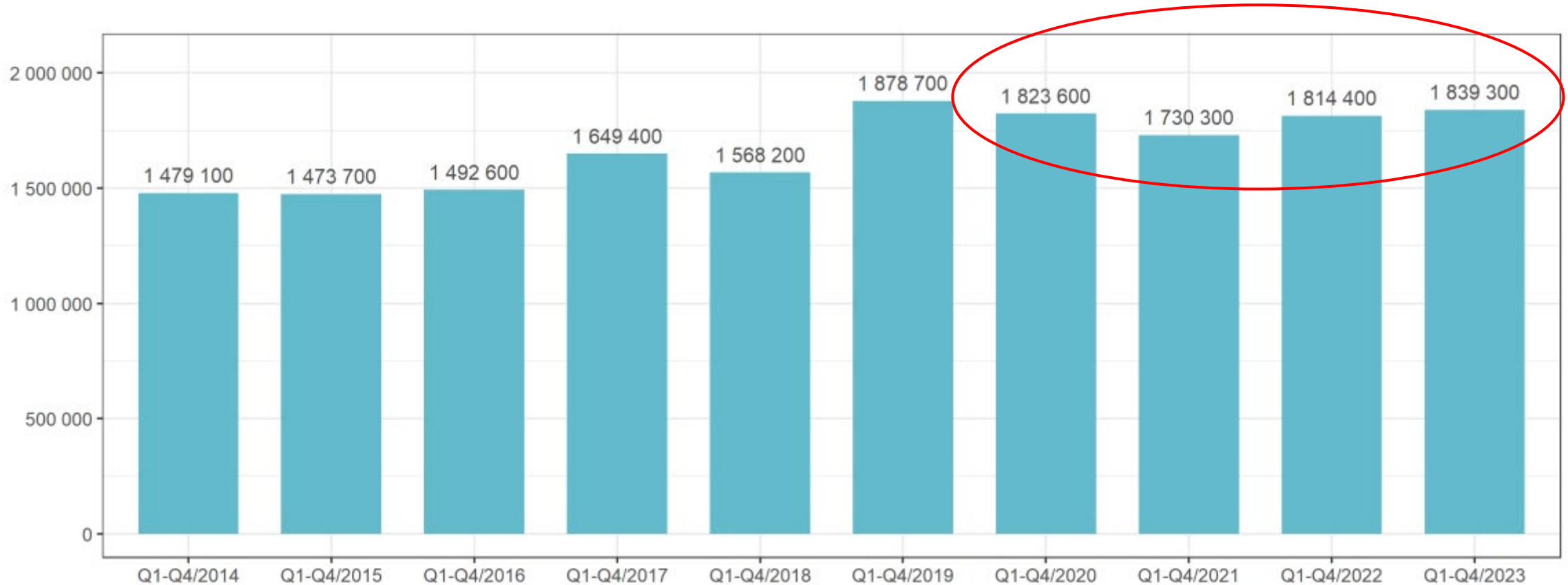
Asiakastiedon tilastot 2014 – 2023: Henkilöt, joilla voimassa oleva maksuhäiriö vuoden lopussa

2023 uudistukset:

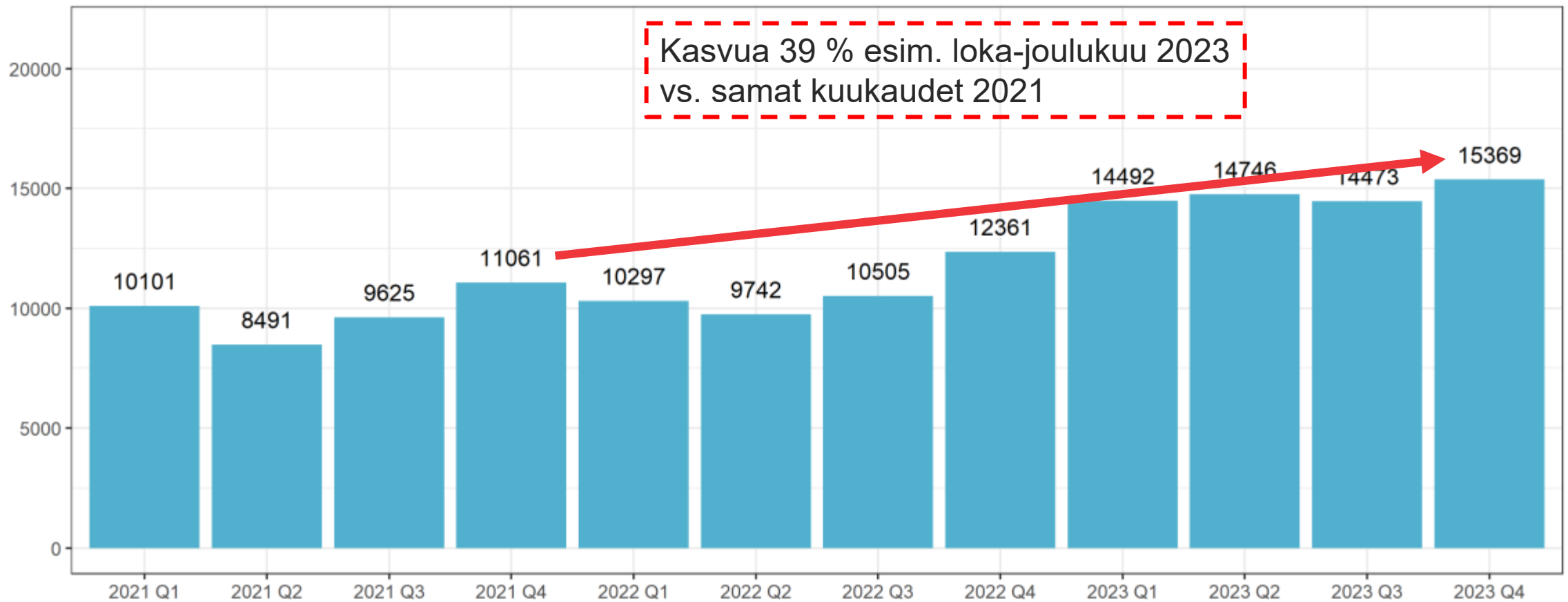
- ulosoton suojaosuuden korotus → nousu?
- tarkempi tieto kuolleista → lasku

Kuitenkin: Uudet maksuhäiriömerkinnät...

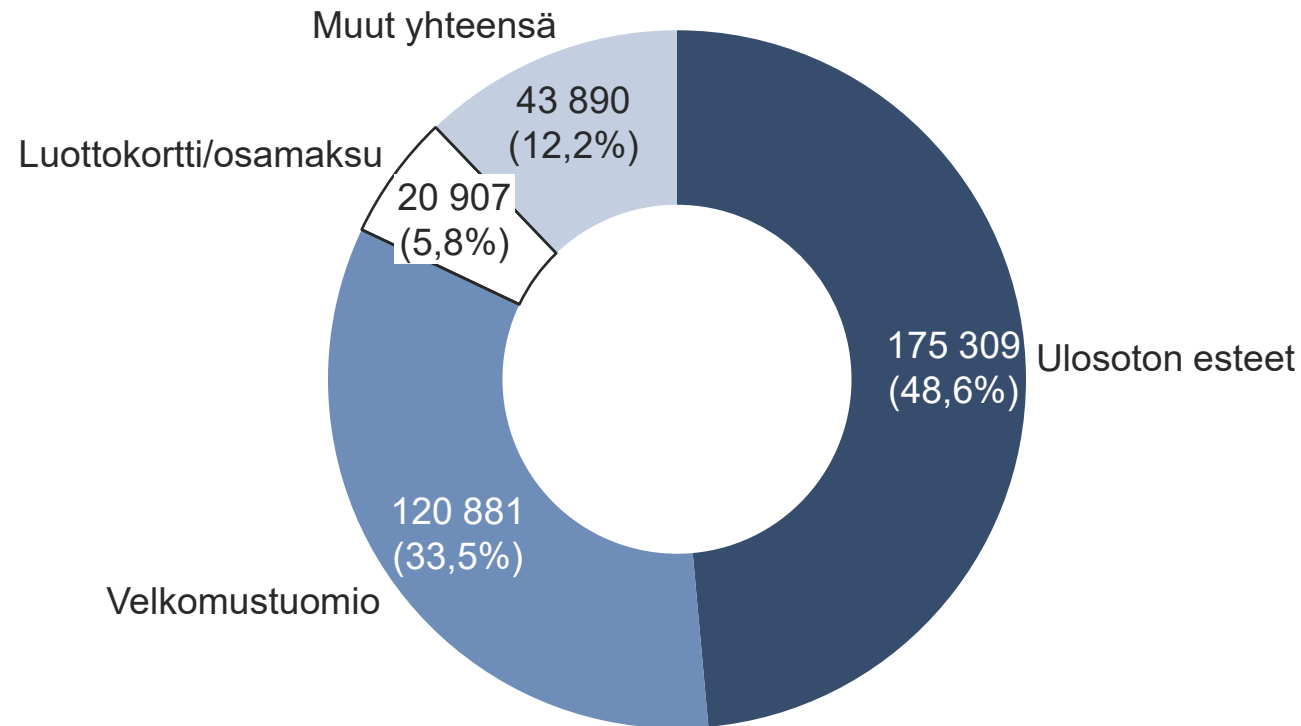
... ja ensimmäisen maksuhäiriönsä saaneet:

Mistä uusien merkintöjen kasvu johtuu?

Taustatietoa merkintöjen kasvusta vuosina 2015 – 2019

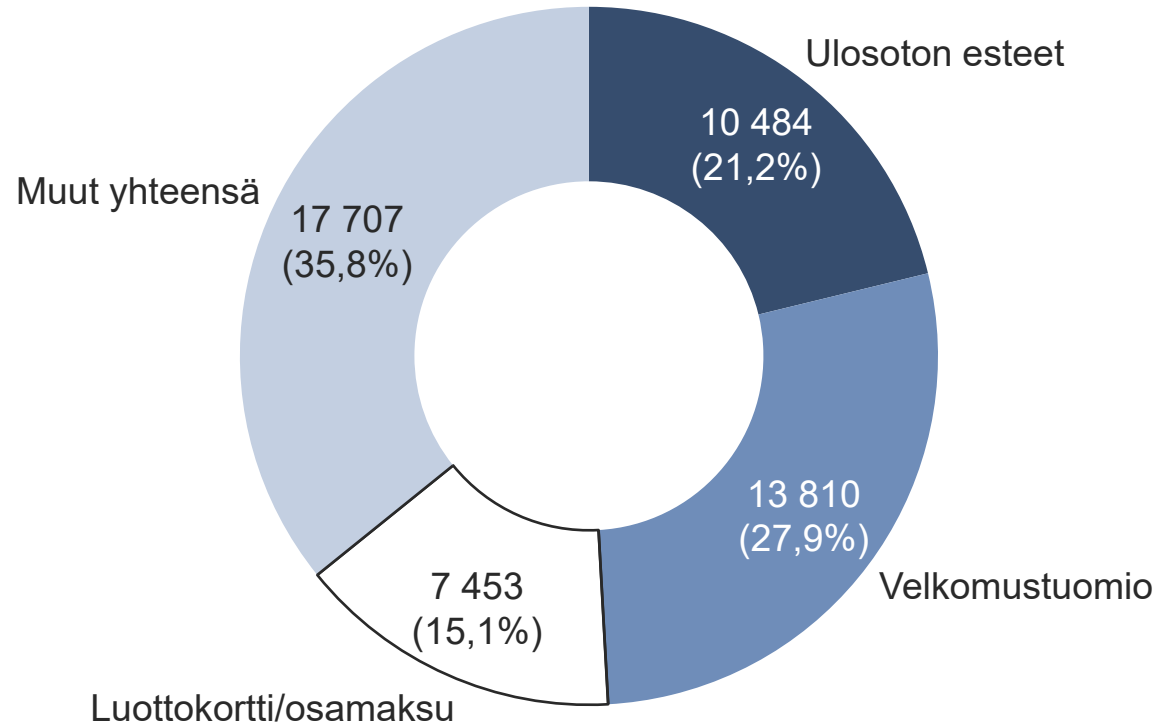
1. Kuinka moni henkilö sai tietyn tyyppisen uuden merkinnän vuonna 2019?

Mistä uusien merkintöjen kasvu johtuu?

Taustatietoa merkintöjen kasvusta vuosina 2015 – 2019

2. Kuinka monella henkilöllä kukin kategoria kasvoi vuodesta 2015 vuoteen 2019?

→ Luottokortti/osamaksu-merkinnöillä kokonaisosuuttaan suurempi osuus uusien henkilöiden merkinnöissä

Ensimmäisen merkinnän tyypin yhteys tulevien merkintöjen todennäköisyyteen?

Aineisto: suomalaisten saamat maksuhäiriömerkinnät vuosina 2015 – 2020

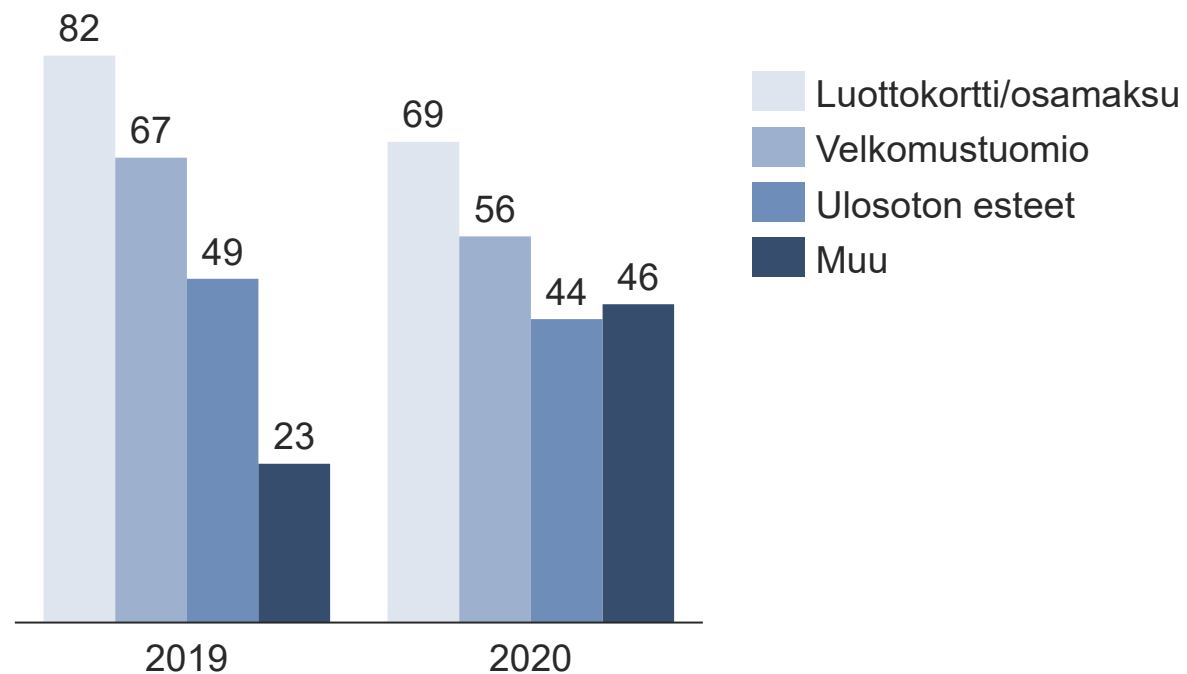
Tarkastellaan: henkilöt ($N = 42\,177$), jotka saavat ensimmäisen merkintänsä tässä aineistossa vuonna 2018

Jos ensimmäisen havaitsemamme merkinnän tyyppi on

- luottokortti / osamaksu
- velkomustuomio
- ulosoton este

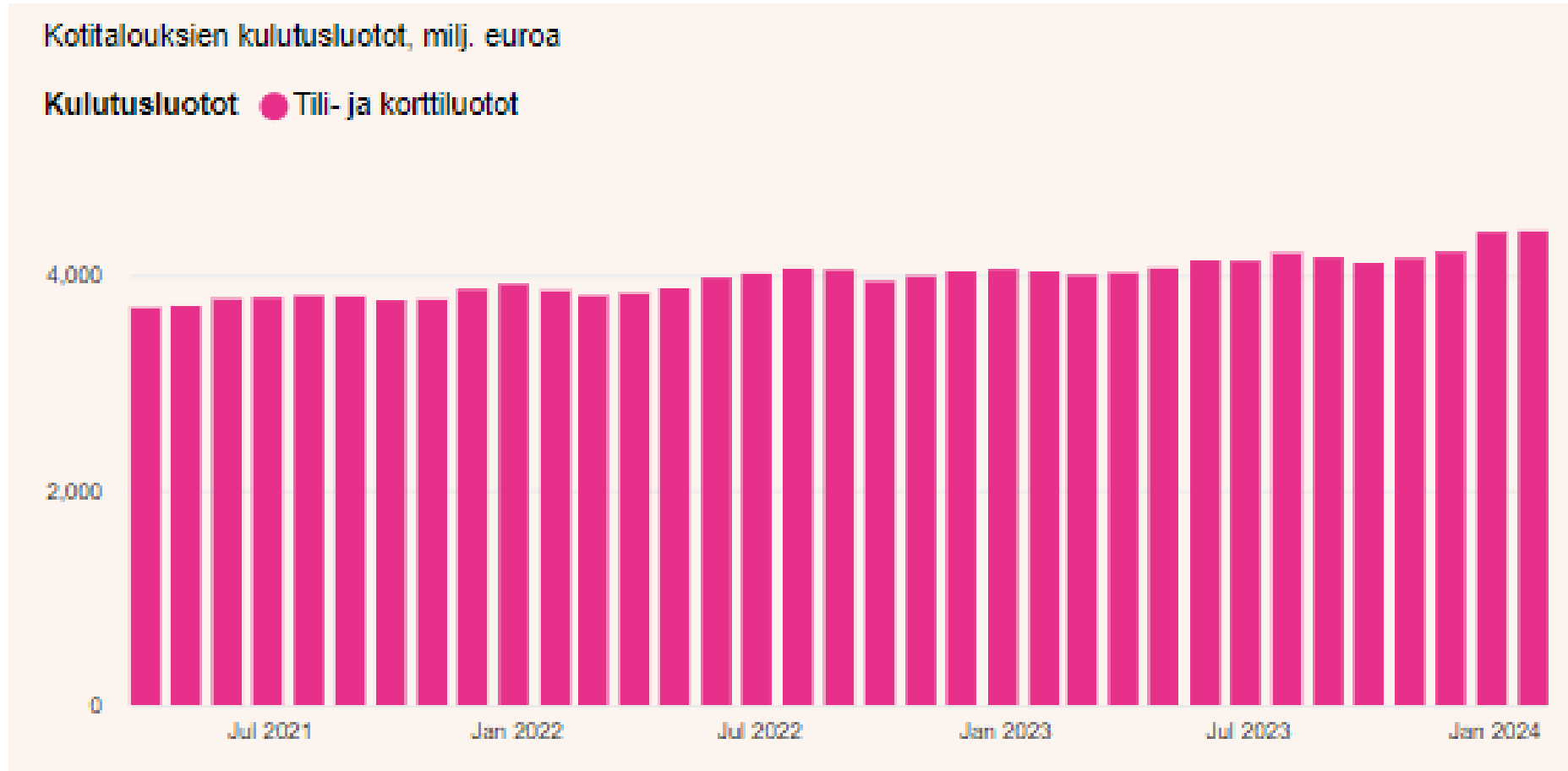
→ millä todennäköisyydellä näemme henkilölle uusia merkintöjä myös 2019 ja 2020?

Ensimmäisen merkinnän tyypin yhteys tulevien merkintöjen todennäköisyyteen?

Nykyhetki ja tuleva suunta?

Tili- ja korttiluottojen kannan kehitys vuodesta 2021 (lähde: Suomen Pankki)

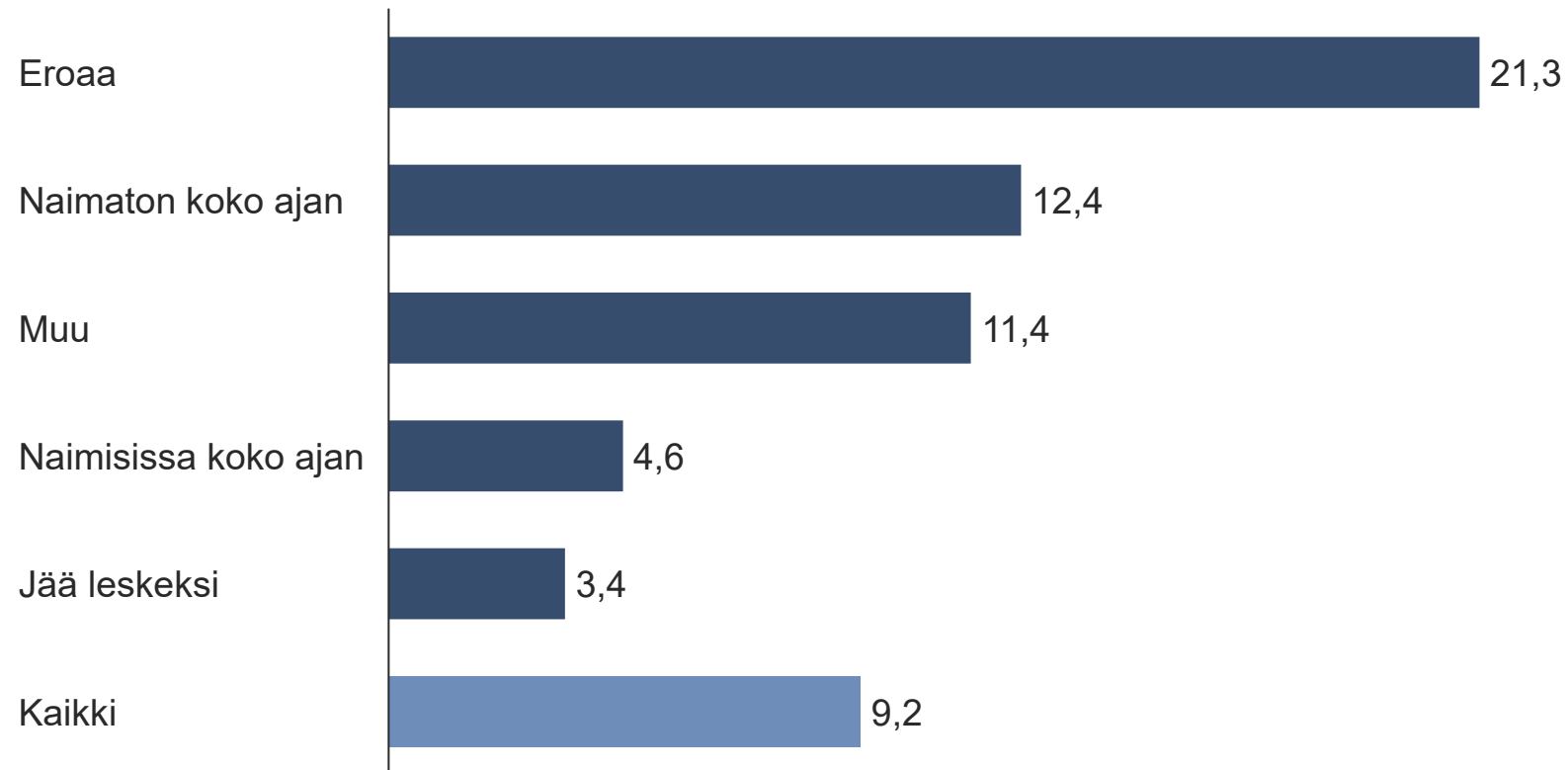

Sisältö

- Taustaa
- Maksuhäiriöistä yleisesti
 - Merkinnän syntyprosessi ja viime vuosien lakimuutokset
 - Viimeaikainen kehitys
- Maksuhäiriön todennäköisyyttä ennustavat tekijät
 - Siviilisääty, työvoimaan osallistuminen, lapset
 - Koulutus ja koulumenestys

Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys siviilisäädyn (muutosten) mukaan?

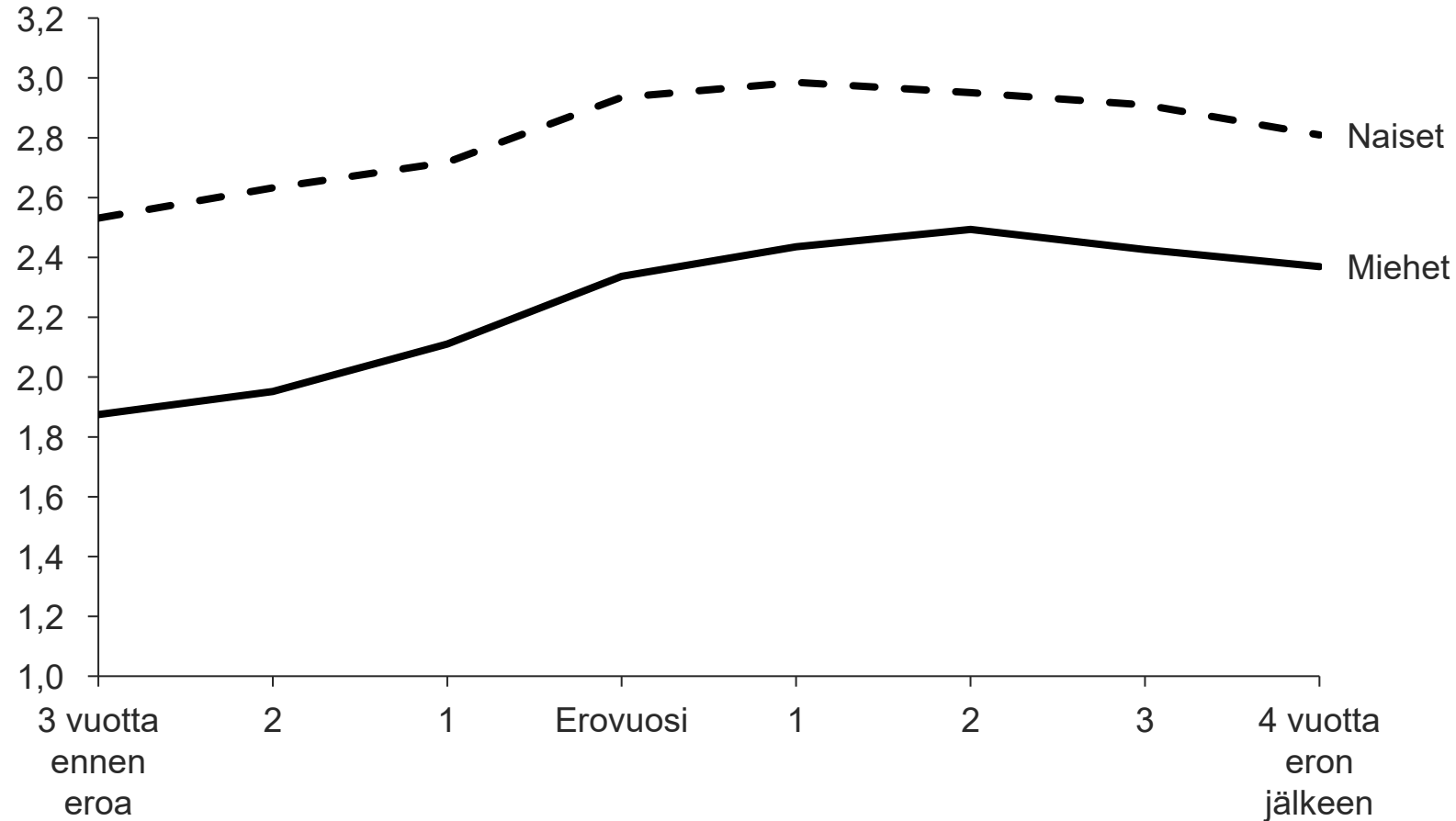
Prosenttiosuus suomalaisista, joka saa vähintään yhden maksuhäiriömerkinnän vuosina 2015-2020 jaoteltuna sen mukaan, mikä on heidän siviilisäätynsä tällä aikavälillä (N = 4 360 324)

Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys siviilisäädyn (muutosten) mukaan?

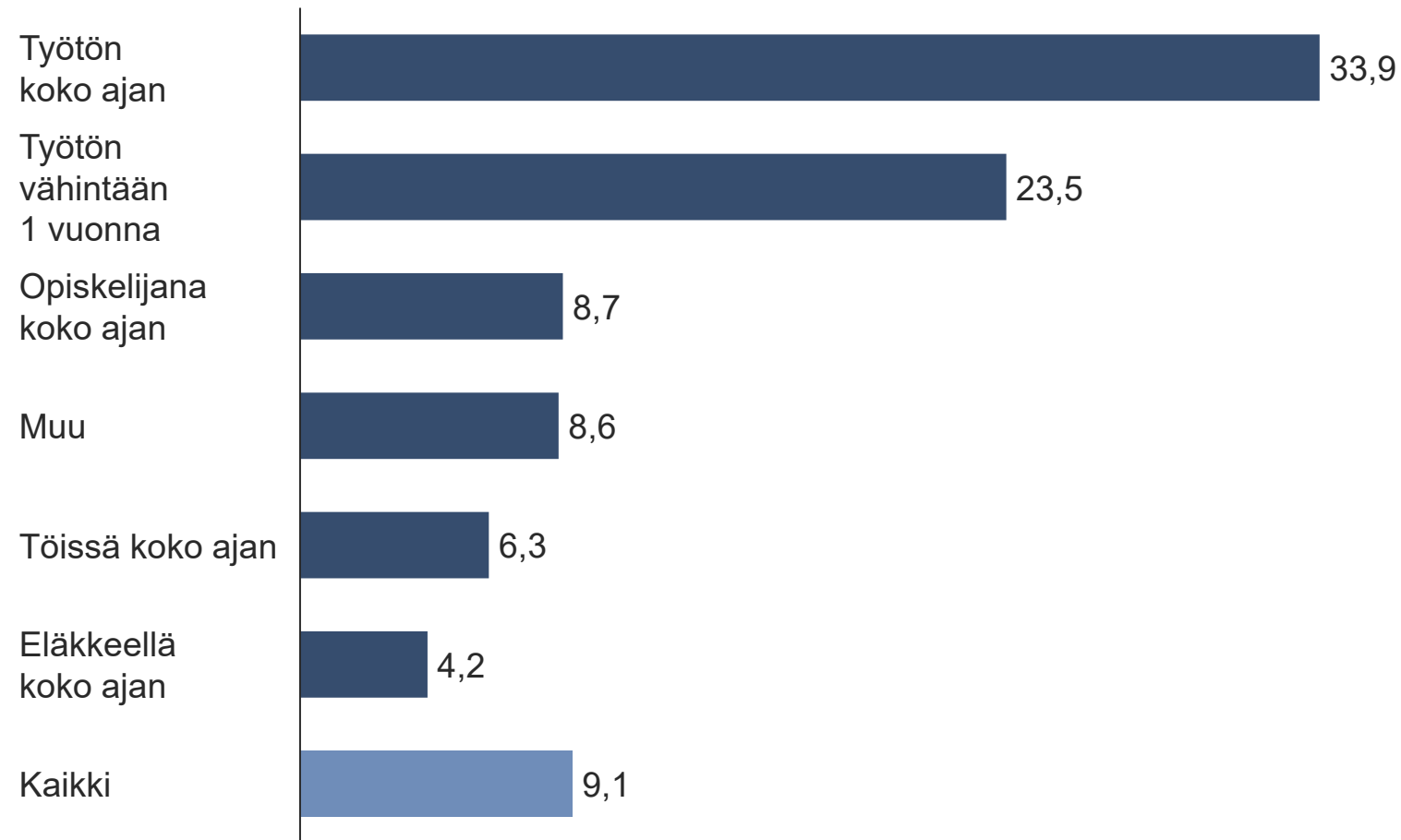
Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys suhteessa koko väestöön avioerovuoden ympärillä.

1 = sama todennäköisyys kuin koko väestössä, 2 = kaksinkertainen todennäköisyys (N = 127 014)

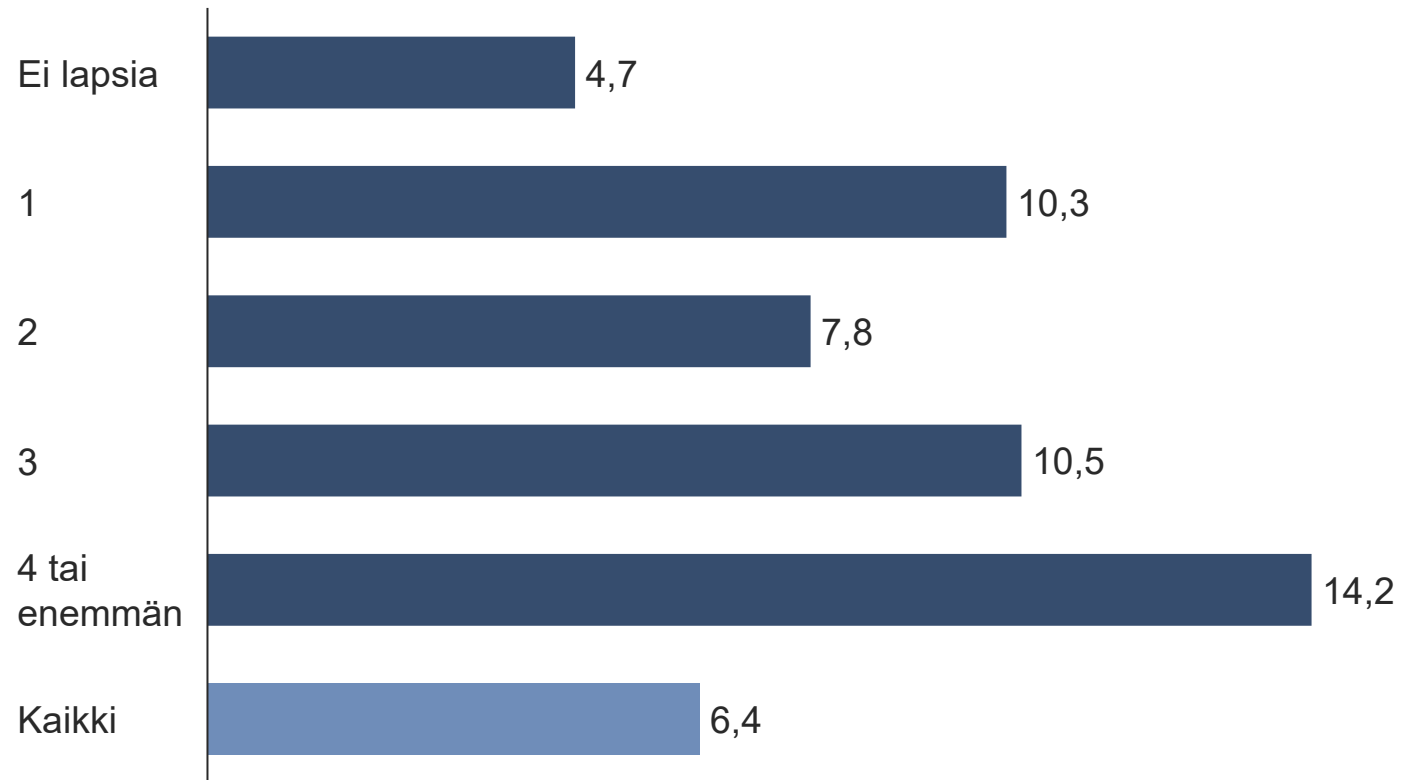
Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys työvoimaan osallistumisen mukaan?

Prosenttiosuus suomalaisista, joka saa vähintään yhden maksuhäiriömerkinnän vuosina 2015-2020 jaoteltuna sen mukaan, miten he osallistuivat työvoimaan tällä aikavälillä (N = 4 331 100)

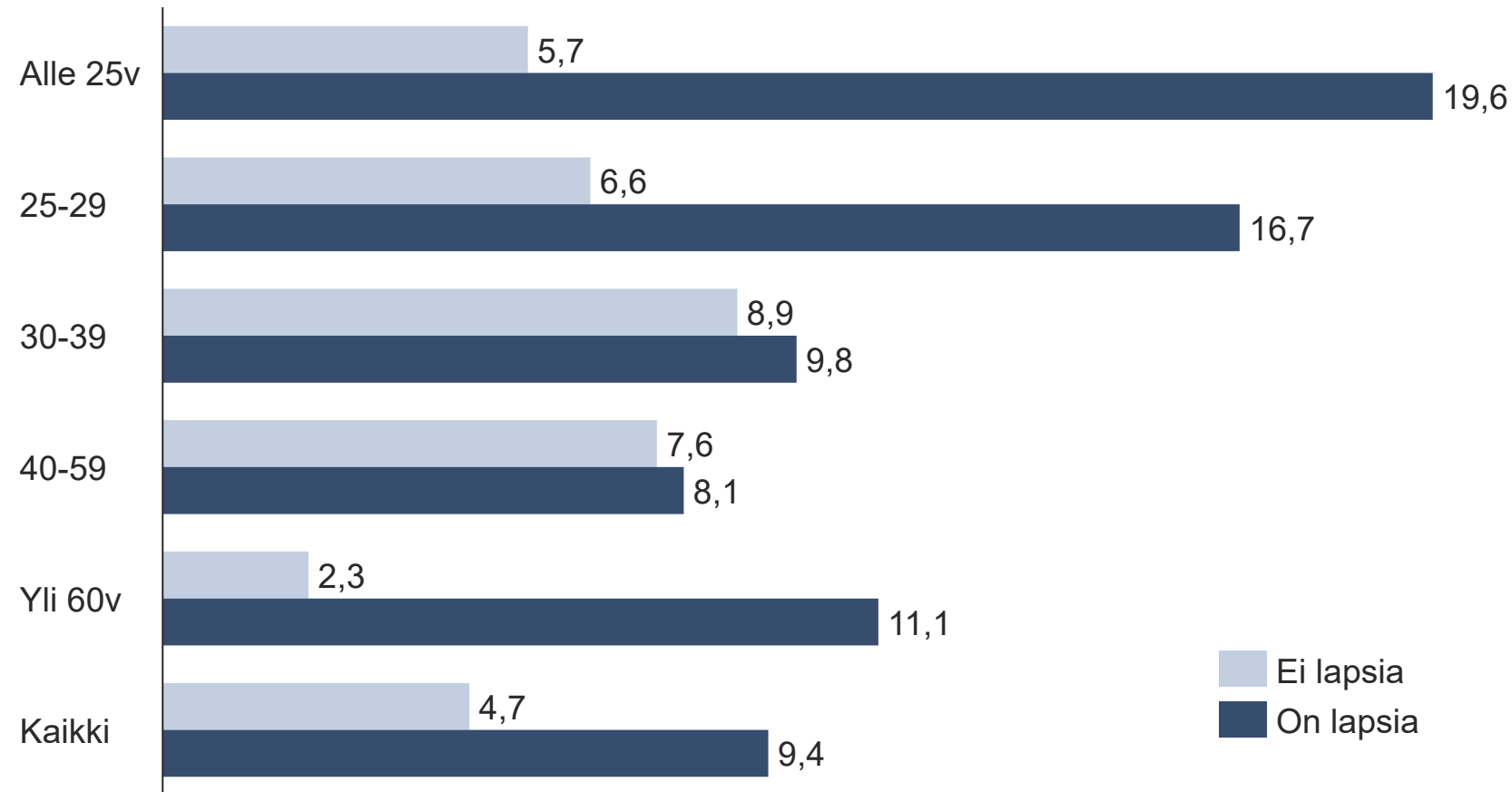
Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys lasten lukumäärän mukaan?

Prosenttiosuus, jolla oli voimassa oleva maksuhäiriömerkintä marraskuussa 2020 jaoteltuna samassa taloudessa asuvien alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärän mukaan (N = 2 558 325)

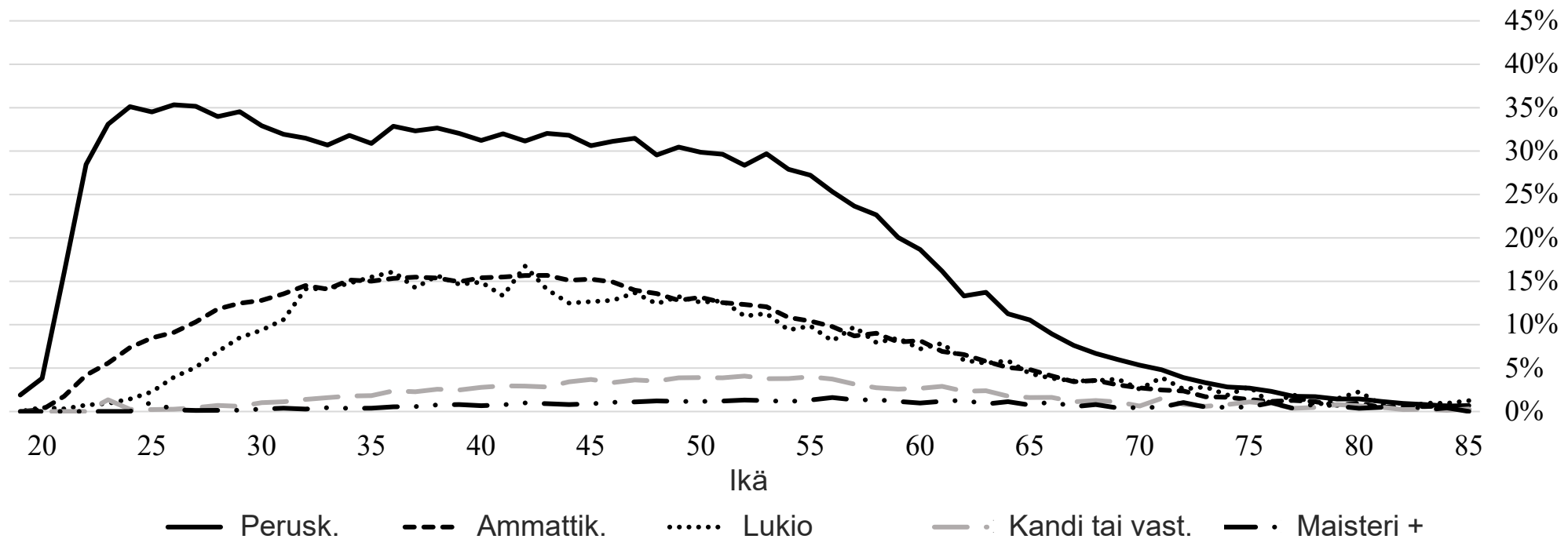
Maksuhäiriömerkinnän todennäköisyys lasten (on vs. ei) ja oman iän mukaan?

Prosenttiosuus, jolla oli voimassa oleva maksuhäiriömerkintä marraskuussa 2020 jaoteltuna samassa taloudessa asuvien lasten ja oman iän mukaan (N = 2 558 325)

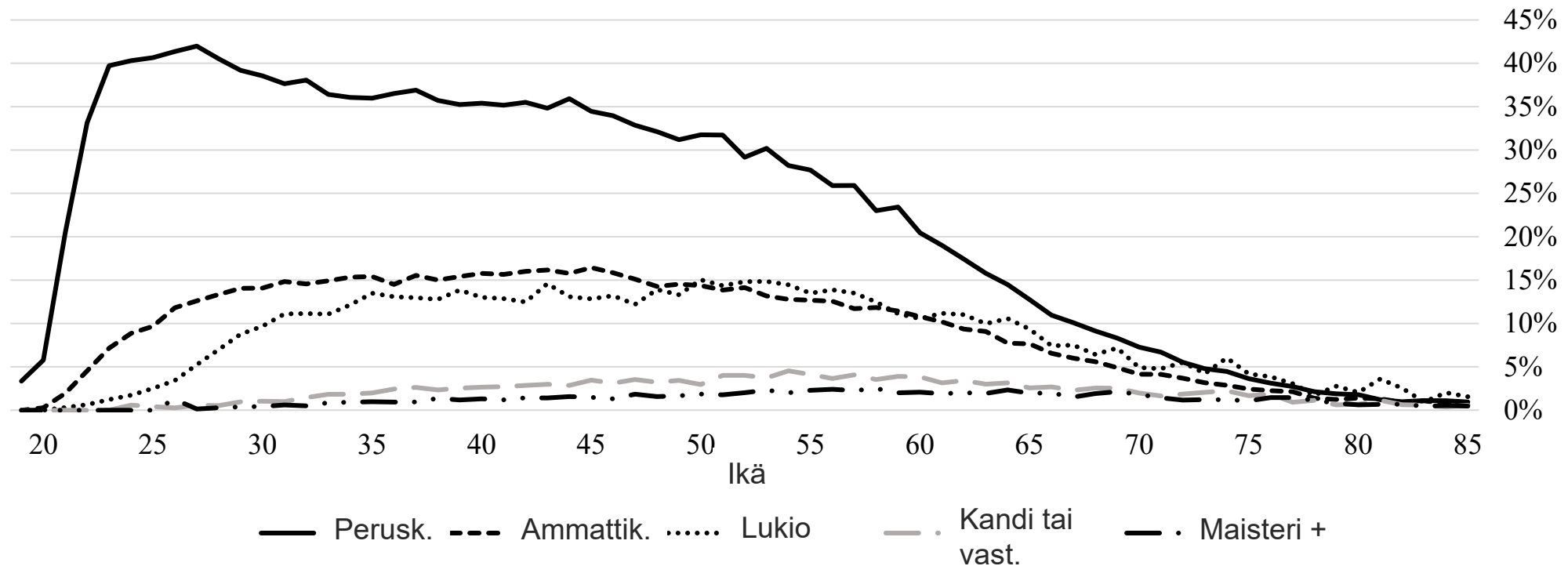
Missä iässä merkintä todennäköisin? Entä koulutuksen ja sukupuolen rooli?

Osuus, jolla voimassa oleva merkintä marraskuussa 2020 – naiset:

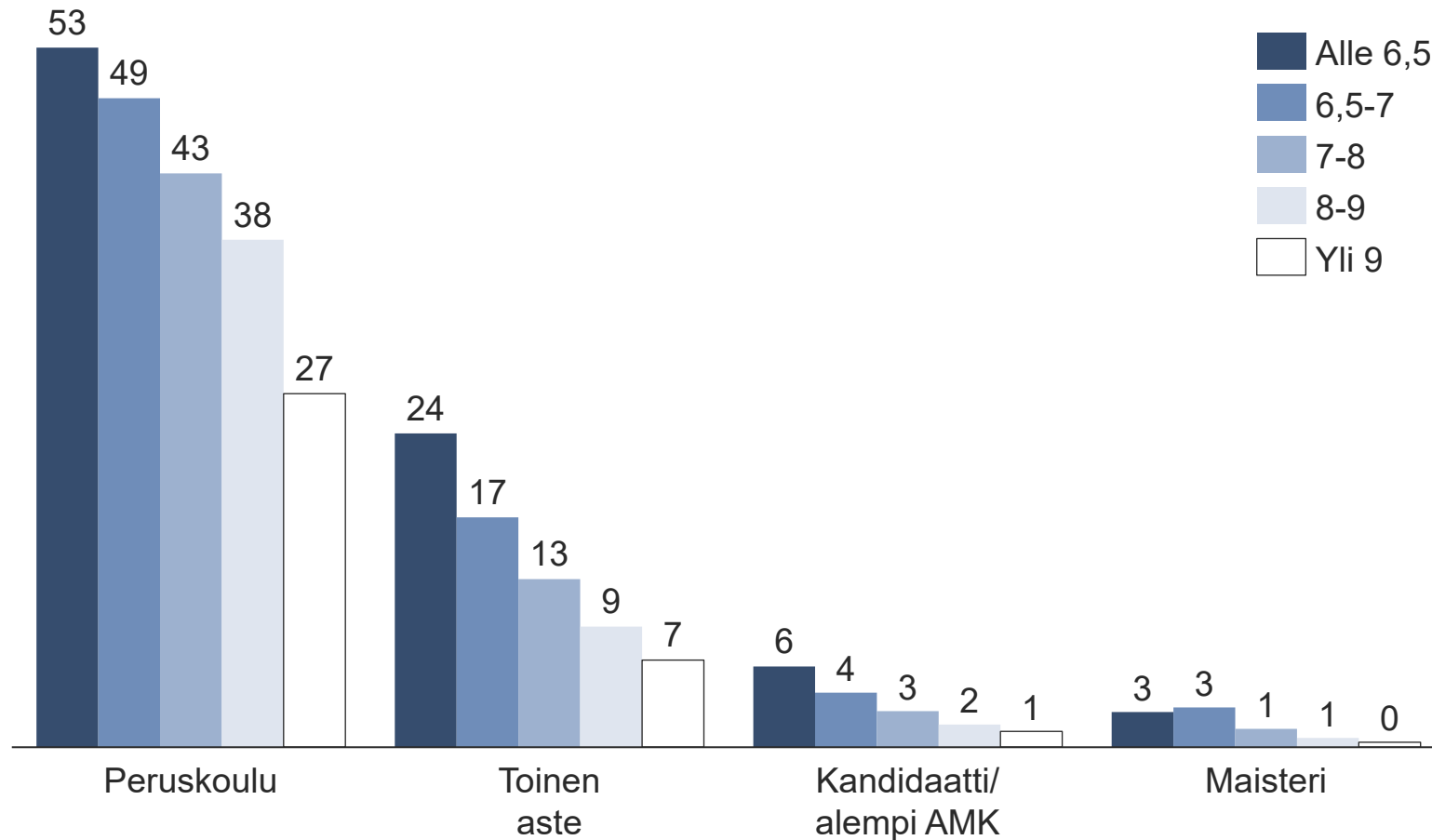
Missä iässä merkintä todennäköisin? Entä koulutuksen ja sukupuolen rooli?

Osuus, jolla voimassa oleva merkintä marraskuussa 2020 – miehet:

Koulutustason sisällä: Koulumenestyksen rooli (9. luokan ka.)

Osuus, jolla voimassa oleva merkintä marraskuussa 2020:

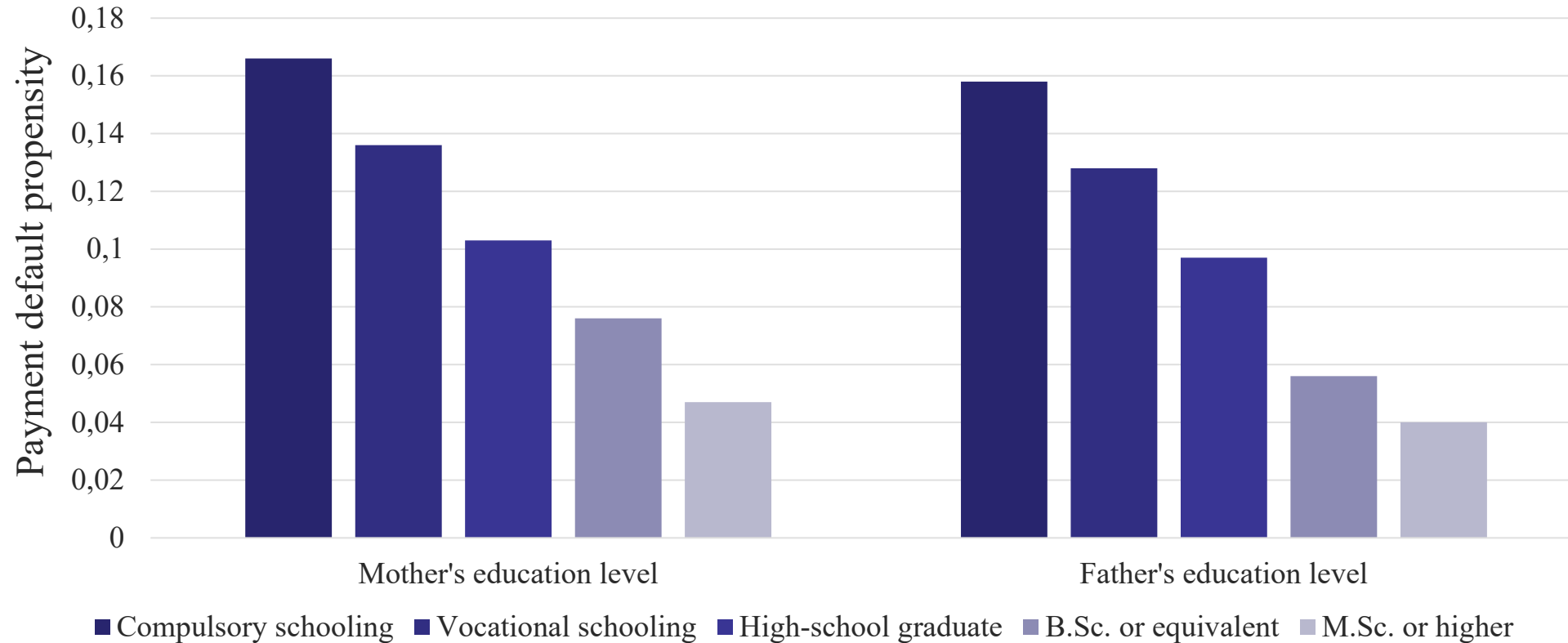
9. luokan keskiarvo ja todennäköisyys kouluttautua pidemmälle?

Prosenttiosuus keskiarvokvintiilistä, joka suorittaa kunkin tasoisen tutkinnon:

Korkein suoritettu koulutus	Keskiarvokvintiili:				
	Alhaisin	2	3	4	Korkein
Peruskoulu	21,9	9,9	6,2	2,8	0,6
Ammattikoulu	67,3	64,1	48,9	27,4	8,1
Lukio	2,4	4,4	7,3	9,2	7,1
Kandi tai vastaava	7,2	17,6	28,0	37,6	30,1
Vähintään maisteri	1,2	4,0	9,5	23,0	54,1

Koulutus periytyy – kuten myös talousvaikeudet

Otos: Vuosina 1980 – 1990 syntyneet → 30 – 40 v. marraskuussa 2020

Silti:

Koulutus ja koulumenestys luovat eroja myös saman perheen sisällä

Luotonen, Puttonen, Rantapuska (2022):

Esim.

- Jos kahdesta sisaruksesta toinen käy ainoastaan peruskoulun ja toinen lukion, on jälkimmäisen todennäköisyys maksuhäiriömerkinnälle keskimäärin vajaat 20 prosenttiyksikköä alempi.
- Molemmat sisarukset Ants ja Bengt käyvät ammattikoulun. Antsin keskiarvo on toisessa kvintiilissä ja Bengtin viidennessä eli korkeimmassa.
 - Bengtin todennäköisyys merkinnälle on keskimäärin viitisen prosenttiyksikköä alempi.

(Huom. tulotason, iän ja sukupuolen vaikutukset vakioitu näissä arvioissa)